

Derfor er vi sosialdemokrater

Taler

Hadia Tajik

Dato

16 april 2021

Omstendigheter

Arbeiderpartiets landsmøte

1 Gode landsmøte,

Jeg har gleda meg ekstra mye til å treffe dere i år.

5 Fordi i januar så fikk jeg en datter og hadde tenkt at hun skulle få være med og bli kjent med dere. Sånn har det jo ikke blitt.

10 Livet mitt har jo fått helt nye bekymringer: Spiser jenta mi nok? Har hun det fint? Hun virker veldig sosial, og nå som det er mye nedstengt under koronaen tenker jeg en del på at jeg håper hun får venner. Hun hadde elsket å treffe alle dere. Foreløpig har hun bare to venner, det er babyen i speilet og babyen på bleiepakka.

15 Det største i livet kan vi jo ikke vedta på et landsmøte.

Hva som er det største i livet for folk, har vi jo heller ingen fasit på.

Men det vi har en fasit på, er hva slags samfunn som gir folk muligheter.

20 Det er samfunn med stor grad av likhet mellom folk, personlig frihet, og der menneskene har solidaritet med hverandre.

Det sier noe om hvorfor vi er sosialdemokrater, nemlig at vi jobber for frihet, likhet og solidaritet.

25

*

Hva ordene betyr i praksis har endret seg mye.

30

Frihet for arbeidsfolk på slutten av 1800-tallet var åpenbart noe annet enn det er i dag.

35

Da hadde de ikke grunnleggende rettigheter. I dag har vi utvikla lov- og avtaleverk for å beskytte arbeidsfolka.

Men det betyr ikke at nå er all urettferdighet borte.

40

Bare spør Åse Kristin Bakke. Hun stiller til valg for oss i høst fra Møre og Romsdal. Hun jobber i hjemmetjenesten. Stillingen hennes er på 33,2 prosent. Det går jo ikke an å leve av den lønna der.

45

Eller spør Adrian Dumitrescu. Han er sveiser, og så ble han sykemeldt, og så opplevde han å bli sagt opp fordi han ikke hadde møtt på jobben.

Eller spør Raghad Jalghoum, hun har søkt mange jobber og fått mange avslag, og for å få en reell sjanse i arbeidslivet kjente hun på at hun måtte ta av hijaben sin og bytte navn.

50

Kampene endrer seg, fordi landet vår endrer seg.

Men retningen til arbeidet vårt er den samme: Mer frihet til stadig flere.

*

55

Landsmøtet skal ta stilling til en revisjon av formålsparagrafen og et verdikapittel i partiprogrammet. Og vi elsker jo en revisjon av formålsparagrafen og et verdikapittel i partiprogrammet! Det skal jeg snakke om.

60

Men verdidebatten det siste året har handlet om mer. Vi har invitert til diskusjon om verdidilemmaer, gjort tilgjengelig en spørrelek på Kahoot om historien vår, hatt en podkast om hva det vil si å være sosialdemokrat, satt i gang en skrivekonkurranse om sosialdemokratiet -- og gitt ut en bok som heter Derfor er jeg sosialdemokrat sammen med 24 gode partifeller.

65

Vi vil vise bredden i bakgrunner og erfaringer som finnes hos oss. Vi vil vise

åpenhet. Åpenhet handler om tillit. Vi ber jo folk stole på oss. Da må de få se hvem vi er.

70

*

En av de store styrkene til bevegelsen vår, er at den er skapt av personlige erfaringer. Ideene har forankring i hverdagen til folk og de utfordringene folk ser.

75

Fyrstikkarbeiderne som hadde en av de første streikene i Norge, de levde midt oppi det de kjempet mot.

80

Kvinnene som løftet retten til selvbestemt abort på 70-tallet: Mange av dem hadde allerede kjempet sitt livs kamp.

Også mennene fra Fellesforbundet som seinere slåss for fedrekvota, hadde sett hva det betyr å få være hjemme med babyen sin.

85

Det er en rød tråd gjennom alt dette: Nemlig at vi må være av folk og for folk.

*

90

Alle bærer på en historie som gjør det personlige politisk.

I boka vår kommer mange slike historier fram.

95

Amal Abdinur skriver for eksempel om da hun endelig forstod at utdanningen hennes allerede var betalt for via skatteseddelen.

Mens Marta Hofsføy skriver om hvordan hun var den første i sin familie til å ta mastergrad.

100

Ungen min kom til verden gjennom et planlagt keisersnitt. Men etter noen dager gikk noe galt og jeg fikk blødninger som sprengte seg gjennom såret. I løpet av seks dager var jeg fire ganger på operasjonsbordet. Rett før narkosen tok meg den fjerde og siste gangen, så rakk jeg å tenke én ting: Jeg tror jeg har brukt opp skattepengene mine allerede. Bildet er fra etter den siste operasjonen, da jeg endelig fikk holde Sofia igjen.

105

Det er slike erfaringer -- små og store -- som former bevegelsen vår.

110 Det er helt vanlige liv fra hele landet.

Der unger skal hentes og bringes, der lån og regninger skal betales, og der hva tid ferja går bestemmer hvilke jobber du kan ha.

115 Det er denne forankringen, den hverdagslige, som kan sørge for at verdidebattene våre ikke blir teoretiske øvelser.

*

120 La oss snakke om de tre sentrale verdiene -- som også er gjengitt i verdikapittelet i partiprogrammet. Frihet først.

Veien til frihet henger tett sammen med arbeid.

125 Det handler om økonomisk selvstendighet. Det handler om at du da kan gå i banken og skaffe deg lån til å kjøpe egen bolig. Om at kvinner i kontrollerende ekteskap kan ta tingene sine og gå, fordi de har sine egne penger som de selv bestemmer over.

130 Verdien av arbeid er dessuten mer enn penger.

*

135 Den første jobben min var ubetalt. Det var å hjelpe foreldrene mine i butikken i Bjørheimsbygd, da jeg var ganske liten. Jeg hjalp til med å prise varer. Alle som har prøvd en sånn gammeldags prisemaskin, vet at det gir mye glede.

Gjennom arbeid er vi til nytte for hverandre. Vi kan oppleve mestring. Få gode kolleger.

140

Så arbeid er bra for den enkelte ved at det gir inntekt og personlig utvikling.

Men det er også bra for samfunnet fordi vi da skaper verdier som vi kan dele på en rettferdig måte.

*

150 Rett før påske fikk vi se køen utenfor Fattighuset i Oslo. Bildene ble vist i flere medier. Det utløste et sterkt folkelig engasjement, der både privatpersoner og butikker stilte opp med mat. Alle som bidro fortjener en stor takk.

Men når det er lange køer av sultne mennesker, betyr at det har skjedd et politisk svik.

155

Når statsministeren fra Høyre får spørsmål om hva hun tenker om at folk ikke har råd til mat, og hun svarer «hadde de egentlig råd til det før», så er det ikke bare ansvarsfraskrivelse.

160 Det er ideologi.

Gjennom hele sin historie har Høyre vært tilskuere til store, sosiale reformer. De har sett på at venstresida har drevet frem 8-timers arbeidsdag, skattefinansierte trygder, Lånekassen, Husbanken, rett til videregående opplæring -- og noen
165 ganger har de i siste minutt stemt for, de også.

Men de har aldri vært gasspedalen for å få til endring. De har vært bremsklossene.

170 Vi har vært pådrivere for nødvendige reformer som gir folk frihet. Det må vi fortsette med.

*

175 Denne friheten henger tett sammen med likhet.

Vi kan ikke la det vokse frem store forskjeller, hverken økonomisk eller geografisk.

180 Fordi likhet er rettferdig.

Og det er smart.

185 Det er grundig dokumentert at samfunn med små forskjeller skaper flere verdier. For da kan flere delta. Flere kan ta risiko og starte en ny bedrift. Fordi hvis det går galt og du går konkurs, så mister ikke barna dine skoleplassen av den grunn.

190 Da landet ble stengt ned i fjor, så mente vi at det er viktigere å redde jobbene til arbeidsfolk enn å redde aksjekapitalen til rikfolk. Så vi har foreslått grenser for utbytter, lederlønninger og bonuser hos de som mottar krisestøtte. Høyrepartiene stemte mot.

195 Det Høyre gjør da, er å sosialisere tap og privatisere gevinst.

Da tar de penger rett fra oljefondet og gir direkte pengegaver til folk som har mye penger fra før av.

200 Men fellesskapets penger skal ikke gå til personlig berikelse, det skal gå til fellesskapet.

I mars i år så sa NHO -- etter ett år med koronakrise -- at arbeidsfolk burde gå ned i reallønn.

205

Dette har vært mønsteret i åtte år: At det har blitt stadig lettere å tjene penger på å ha penger, enn å tjene penger på å gå på jobben.

Det har gjort forskjellene mellom folk større.

210

Det ført til at det nå er over hundre tusen fattige unger i Norge, samtidig som de rikeste har fått flere milliarder kroner i skatteutt.

Høyresida snakker om koronakrisen og de menneskelige konsekvensene som en dugnad som vi alle er en del av.

215

Men jeg har aldri hørt om en dugnad der noen tjener seg styggrike på store utbytter, mens andre går sultne til sengs.

220 Jeg har aldri hørt om en dugnad der aksjeeiere får store skatteutt, mens arbeidsfolk ikke vet om de har jobb.

Det er ikke dugnad. Det er bare mer ulikhet.

225

Det betyr mest frihet til de som har mest penger.

*

230 Små forskjeller må også handle om hvor vi bor. Vi trenger både bygd og by.

Når vi driver distriktspolitikk -- så er det ikke for å være snille med distriktene, men fordi veien til verdiskaping i et land med mye naturressurser går gjennom det å klare å ta hele landet i bruk.

235

Vi trenger Bjørheimsbygd, Bodø -- ja, vi trenger til og med Bergen ;

Solidaritet handler på sin side om at sammen er vi sterkere enn det vi er hver for oss. Det er ikke solidarisk å se ned på folk og tenke at «nå skal vi hjelpe de opp».

240

Det solidariske er å se folk inn i øynene og vite at deres liv kunne vært vårt liv. Og at tilfeldigheter som hvem foreldrene våre er eller hvor god helse vi har, har hatt betydning for hvem som trenger denne solidariteten akkurat nå.

245

Så når Peggy [Hessen Følsvik] i lønnsoppgjøret har kjempa frem et tillegg til lavtlønte som gjør at de som tjener minst, får mer, så er det solidaritet i praksis.

250 Et annet eksempel på solidaritet er faktisk handlingsregelen for bruk av oljepenger. Den handler ikke bare om hvor mye penger det er fornuftig å bruke i norsk økonomi i dag, den handler om at pengene i oljefondet ikke bare er våre. Fordi de kommer av naturressurser som ikke bare er våre.

Så vi har til og med solidaritet med folk som enda ikke er født.

255

*

Men, gode landsmøte, verdier alene er jo ikke nok.

260 Folk som er sultne, får ikke plutselig mat av verdibasert snakk.

Arbeidsledige får ikke jobb ved at vi prater om historien til bevegelsen vår.

265 Verdidebatten må derfor alltid henge tett sammen med den praktiske politikken.

Ideene om frihet, likhet og solidaritet må lede til konkrete tiltak.

270 Derfor er verdikapittelet tett knyttet til resten av partiprogrammet.

*

Så til det vi alle har gleda oss til: Formålsparagrafen. Den skal vi ikke tulle med.
275 For da kommer Martin Kolberg og ringer på døra hos hver og en av dere og er streng.

Så formålsparagrafen skal ikke endres i utide. Vi har sett på historien, og det har
280 pleid å gå omtrent 20 år mellom hver revisjon -- og nå er det over 20 år siden sist.

Vi har ikke sett behovet for radikale omlegginger.

Men tre endringer er sentrale. De handler om:
285

Fagbevegelsen.

Klimaendringene.

290 Og organisasjonen vår.

I den forrige formålsparagrafen var det ingen henvisninger til fagbevegelsen. Det
mener vi er litt rart for et parti som har som kjerneprosjekt å prioritere
arbeidsfolks interesser framfor kapitaleierne sine.

295 Så denne er til deg, Martin, nå er fagbevegelsen, fagbevegelsen, fagbevegelsen med!

Da er altså betydningen av fagorganisering og bedriftsdemokrati eksplisitt
300 omtalt, fordi det gir mer makt til arbeidsfolk.

Det stod også, litt sånn gammelmodig, i formålsparagrafen at vi ønsket et samfunn der menneskene lever «i harmoni med naturen».

305

Da kan det høres ut som vi skal slå opp et telt i skogen, når det vi egentlig vil ha er rettferdig og bærekraftig vekst.

310

Det er et annet alvor i dette nå enn det var for 20 år siden -- vi vet at hele vår overlevelse er avhengig av at vi lykkes med dette.

Derfor foreslår vi at det heller står at «økonomisk vekst må skje innenfor jordas tåleevne».

315

Det skiller oss fra partier som mener at vekst ikke er viktig. Og det skiller oss fra partier som ikke forstår at det haster å få klimautslippene ned.

320

Vi kan ikke vedta at temperaturen ikke skal stige, for vi kan ikke forhandle med klimaet. Det vi kan vedta, er at sosialdemokratiet legger vitenskap og fakta til grunn for arbeidet vårt. Og derfor blir en av de viktigste oppgavene våre fremover å kutte klimautslipp og skape jobber, samtidig.

325

Det tredje er at før stod det bare at verdiene våre skal gi retning for det politiske arbeidet vårt. Nå står det også at det skal gi retning for det organisatoriske arbeidet. For vi er nødt til å leve opp til vår egne idealer.

330

Når vi ber om folks tillit til å forme samfunnet, så må vi vise at vi også klarer å forme oss selv i tråd med de samme verdiene. Vi kan ikke kreve større likhet der ute, og selv fatte beslutninger ved at «noen har snakket sammen» og bestemt på vegne av alle.

Vi kan ikke aksepterer oppførsel fra våre egne kamerater som vi ville reagert på hvis det var snakk om noen andre.

335

Det politiske og det organisatoriske arbeidet må bli utviklet parallelt.

Fordi den politiske kraften vår springer ut av organisasjonen sitt arbeid. Da er det helt naturlig at dette blir presisert i formålsparagrafen også.

*

Gode landsmøte,

345 Verdiene våre er kompasset vårt. Terrenget kommer til å forandre seg mye fremover. Nye tider vil bringe med seg nye utfordringer. Men så lenge vi vet hvor vi skal, så er det ikke så vanskelig å navigere.

350 Det er særlig viktig nå når mange debatter har blitt til ren overbudspolitik. Der det virker som at alle partier vil omtrent det samme, bare at noen alltid vil det enda mer og på enda kortere tid.

Men politikk er mer enn å si ja til alt som kan være populært der og da.

355 Det er mer enn å trykke riktig på kalkulatoren, slå opp på rett side i boka, eller administrere et departement.

Samfunnet blir også formet av ordene vi velger, sakene vi fremmer og med måten vi leder på.

360

*

365 Små forskjeller. Sterke fellesskap. Solidaritet på tvers av generasjon og klasse. Det er det Norge jeg vil at datteren min skal vokse opp i. Det er det partiet jeg vil være en del av.

Det er de kampene vi tar og må fortsette å ta for å skape mer frihet til stadig flere.

370 Derfor, kamerater, er vi sosialdemokrater.

Kilde

www.arbeiderpartiet

URI

375

<https://www.virksommeord.no/tale/derfor-er-vi-sosialdemokrater>